

Norge: gir mest, vet minst

Nordmenn gir mest bistand per hode i hele verden. Likevel havner vi på jumboplass når det gjelder å gjøre informasjon tilgjengelig om hvordan milliardene faktisk brukes.

AV WANDA KRISTIENSEN (tekst og foto), Madrid, Spania

Bistand. I statsbudsjettet for 2010 foreslår regjeringen å gi 27,4 milliarder kroner til norsk utviklingssamarbeid. Det er en økning på 1,2 milliarder kroner fra 2009. Men Norge har lagt liten energi i å gjøre brukervennlig informasjon tilgjengelig slik at skattebetalere, mottagere og verden forøvrig kan se hvordan bistandskronene faktisk benyttes. Det viser en ny studie fra den internasjonale menneskerettighetsorganisasjonen Access Info Europe, som har spesialisert seg på retten til informasjon fra offentlige organer.

– Det er mye debatt om hvor effektivt bistandspengene blir brukt. Uten full gjennom-siktighet er det umulig for publikum å gjøre vurderinger, oppnå innflytelse og deltagelse, og korrupsjon vil fortsette å herje i internasjonal bistand, sier Helen Darbishire, direktør for organisasjonen Access Info Europe, til Ny Tid.

Tirsdag 20. oktober – samme dag som en rekke bistandsland møttes i Haag for nettopp å fremme tilgjengelighet av informasjon rundt bistand, offentliggjorde de rapporten «Not Available! Not Accesible!».

Studien vurderer informasjonen som er tilgjengelig på websidene til de fem ledende, statlige bistandsorganisasjonene i Canada, Frankrike, Storbritannia, Spania og Norge – som alle er, eller oppfattes av publikum som, nøkkelpunkt og ansikt utad for informasjon

– **GODT NOK:** Infosjef i Norad, Eva Bratholm, viser til at nordmenn kan tråle seg fram til informasjon gjennom 5000 dokumenter om norsk bistand på regjeringen.no.

FOTO: NORAD

om landets bistandsvirksomhet. Ikke minst var Norge valgt fordi vi gir mest bistand per hode i hele verden.

Men Norad, det norske direktoratet for utviklingssamarbeid, kommer på en soleklar jumboplass med en score på 30 prosent av antall mulige poeng. Storbritannias Department for International Development kommer best ut med mer enn dobbelt så høy score, 68 prosent. Spania lander på 52 prosent, Frankrike 54 prosent og Canada 58 prosent – samtlige nærmere det dobbelte av Norge.

– Jeg er sjokkert og overrasket over at Norge kom så dårlig ut i denne undersøkelsen. Det hadde jeg aldri trodd – snarere hadde jeg ventet at de kom ut best, sier Lydia Medland, hovedansvarlig for rapporten.

– Dobbeltmoral

Norge står i tillegg for det rapporten trekker fram som det verste eksempelet av underinformasjon. I 2007 var Peru Norges femte største mottaker av bistand. Likevel var én eneste setning alt forskerne fant av informasjon om hva millionene hadde gått til: De hadde blitt brukt «til investeringer i hydro-elektriske fabrikkplanlegg.»

– Det står ikke hvem som fikk penger, eller hvordan de ble brukt – ingenting. Det er sjokkerende at et land som skal være ledende i verden på bistand, som presser på for menneskerettigheter og bærekraftig utvikling, ikke tilbyr elementær informasjon til publikum for å forsikre at summene blir brukt effektivt og riktig, sier Medland.

Ikke minst manglet informasjon om et gap på 3,6 milliarder kroner: Norge har i pressemeldinger erklært at vi vil bruke én prosent av BNP på bistand i 2009, altså 26,2 milliarder,

Norsk bistand i tall

■ Samlet norsk bistand i 2008 var på 22,6 milliarder kroner.

■ Det ble gitt norsk bilateral bistand til ialt 110 land i 2008. Denne støtten gikk blant annet gjennom nasjonale myndigheter, sivile samfunnsorganisasjoner (norske, lokale og regionale) og multilaterale institusjoner (øremerkede tilskudd).

■ Bistanden har gått til både langsiktig samarbeid, humanitær innsats, fredsbyggingstiltak og forsknings- og næringslivssamarbeid.

KILDE: NORAD

samtidig som summen ifølge årets statsbudsjett bare utgjør 0,85 prosent av BNP, altså 22,4 milliarder.

– Vi fant ingen forklaring på det. Enda mindre kan en vanlig person sette seg inn i et 500 siders dokument eller statsbudsjettet for å finne ut av dette misforholdet.

I informasjonstilbudet om norsk bistand er det for mange partiske, overflatiske pressemeldinger som ofte erstatter grundigere informasjon, fremholder hun.

– Norge går høyt ut som et godt eksempel og en promotor for åpenhet og sosial velgjøring. Da blir det dobbeltmoral at de ikke følger sine egne standarder i praksis. Norge er ledende innen bistand, da burde de også være ledende på å sikre at informasjonen er bruker-vennlig og tilgjengelig, sier Darbishire.

Kan lete i 5000 dokumenter

Informasjonsdirektør Eva Bratholm i Norad er enig i at Norads webside er det naturlige

GIR: Norge er av landene som gir mest i statlig bistand. I tillegg kommer den årlige Tv-aksjonen, som i år gikk av stabelen 18. oktober til inntekt for CARE. Her prøver programleder Dan Børge Akerø (t.v.) å verve Majken Rustand som bøssebærer på Egertorget. FOTO: SCANPIX

Om rapporten

■ Undersøkelsen, som har sporet bistandsstrømmen til fem mot-tagerland, Afghanistan, Kosovo, Mosambik, Peru og Sierra Leone, fant blant annet følgende mangler:

■ **Usynlig avgjørelsesprosess:** Det er uklart hvem som tar avgjørelser om bistandsbruk og hvordan, og ingen tegn på konsultasjoner med interessentene. Dette gjaldt særlig Norge og Spania.

■ **Aktuell økonomisk informasjon er utilgjengelig:** For eksempel var Storbritannias nåværende bistandsbudsjett begravet i et annekst til fjorårets årsrapport.

■ **Inkonsistent økonomisk informasjon:** For eksempel var det et misforhold på 430 millioner euro mellom en pressemelding om at Norge gir 1 prosent av BNP til bistand, og selve statsbudsjettet.

■ **Mangel på anitkorrupsjonsmekanismer:** De typiske integritetsmekanismene som donorer promoterer i utviklingsland, som korrupsjonsrisikovurderinger, gaveregistre og varslerbeskyttelse, manglet fra alle landenes websider.

■ **Bistand kunne ikke spores:** Dårlig informasjon om kontrakter og ingenting om underleverandører – dette gjaldt særlig Norge, Frankrike og Spania.

KILDE: RAPPORTEN «NOT AVAILABLE! NOT ACCESSIBLE!»

stedet å gå for folk som ønsker informasjon om norske bistandsvirksomhet. Likevel sier hun at Norad er et ufullstendig nettsted som fokuserer på det faglige rundt bistand. Uten at dette opplyses noe sted på websidene, forvalter de bare 10 prosent av bistandsbudsjettet. Resten går via Utenriksdepartementet og ambassadene.

– Det er ikke rart de ikke finner hele bistands-Norge her. De har lett på feil sted. I 2004 var Norad den store bistandstygdepunktet, det er de ikke lenger, sier Bratholm.

– *Hvor skal folk ellers lete?*

– Man kan gå på ambassaders hjemmesider eller på regjeringen.no – der finnes det 4558 dokumenter om norsk bistand.

– *Er det brukervennlig at en norsk borger og verden forøvrig må leke detektiv og tråle gjennom 5000 dokumenter?*

– Jeg tror det er å under-

vurdere publikum å tro at de ikke er i stand til å bruke internett.

Infosjefen medgir imidlertid at det ikke finnes noen klar kanal og samlepunkt på nettet for norsk bistand, og at det kunne vært en fordel å ha det.

Da Braholm selv ikke finner mer informasjon om de manglende 3,6 milliardene på nettsidene, eller om hvordan bistanden til Peru har vært brukt, må hun ringe tilbake etter en nærmere sjekk og kan forklare at de 3,6 milliardene skyldes utgifter til administrasjon, Norfund og ugifter til flyktninger i Norge. Da har hun også sjekket at informasjon om støtten til Peru finnes i stortingsproposisjonen for inneværende år. Man må altså gå dit.

– *Ikke lett for en vanlig person å vite dette?*

– Det er jo et vurderings-spørsmål, sier Bratholm og

tilføyer:

– Det er mulig vi kunne supplert statistikken for Peru, jeg kan vedgå det.

Epler og pærer

Rapporten handler om vanlige folks opplevelse av å søke informasjon og spore opp bistandsbruk. Men som svar til Norges bunnplussing, angriper Bratholm heller rapporten.

– Det er å sammenligne epler og pærer, sier Bratholm og viser til at landenes bistand er organisert forskjellig, der de andre organene i undersøkelsen håndterer enn større andel av statens bistand enn hva Norad gjør i Norge.

Undersøkelsen er basert på denne «misforståelsen» mener hun.

– Det er jo illustrerende for hele poenget med undersøkelsen hvis utrederne av rapporten, som sitter med mer kompetanse enn folk flest, har «misforstått,» svarer Lydia Med-

– Jeg er sjokkert og overrasket over at Norge kom så dårlig ut i denne undersøkelsen.

Lydia Medland, Access Info Europe

land. Norad oppfattes som den sentrale kanalen, men opplyser ikke at de bare håndterer 10 prosent av bistandsbudsjettet. Alternativet blir regjeringen.no, der hovedvekten av informasjonen baseres på partiske pressemeldinger, sier hun.

– Dette viser jo nettopp problemet med mangelen på et klart sted å henvende seg, med brukervennlig informasjon og veiledning, sier Medland.

Bratholm påpeker også at den engelske rapporten er basert på Norads relativt få oversatte sider til engelsk, noe hun mener gjør rangeringen urettferdig. Til sammenligning viser rapporten til at Frankrike har sitt nettsted oversatt til tre språk, og Bratholm vedgår at det kunne være en fordel å ha nettstedet oversatt.

I tillegg skylder Bratholm på at nettstedet til Norad nå under ombygging.

– Jeg kan ta kritikk og beklage at websiden ikke er ferdig, at vi ikke er i mål med alt og at mer kunne vært oversatt til engelsk, men det er noe helt annet enn å si at Norge ligger på bunn i åpenhet om bistand.

– Blir det ikke for enkelt å bare avfeie bunnplasingen i rapporten som en misforståelse, når belevelsen med undersøkelsen er å teste brukervennlighet og tilgjengelighet for vanlige folk?

– Internett handler om å linke seg innover. Er man vant til å surfe på nettet, klarer man dette. ■

SJOKKERT: Britiske Helen Darbishire (t.v.) og Lydia Medland i den Madrid-baserte organisasjonen Access Info Europe sier de er sjokkert over Norges mangel på å tilgjengeliggjøre brukervennlig informasjon for at vanlige folk skal kunne spore bruken av norsk bistand.

MOBILISERING TIL KLIMATOPPMÖTET I KÖBENHAVN STORDEMONSTRASJON 12. DESEMBER

KLIMAMARSJEN

Norges Sosiale Forum mobiliserer til stordemonstrasjon i København 12. desember. Vi står overfor vår tids kanskje viktigste toppmøte, og det er ikke rom for at det skal gå galt i København. Derfor er det viktig at man på tvers av organisasjoner, politiske parti, miljøbevegelse og arbeiderbevegelse, står samlet om å legge et folkelig press for å få forhandlet frem en rettferdig og ambisiøs klimaavtale.

Bli med til København du også! For påmelding til Klimamarsjen i København 12. desember og mer informasjon: www.globalisering.no

Før avreise blir det et åpent klimaseminar, 21. november, Chateau Neuf.

ARRANGØR:
Norges Sosiale Forum
og Naturvernforbundet